

QUÆSTIO QUARTA.

De bonis fortunæ.

De diversis modis quibus damnum proximo in bonis fortunæ inferri potest in Tractatu de Decalogo disseritur, ubi de furto et rapina. De obligatione restituendi proximo, sive ratione rei acceptæ, sive ratione injustæ damnificationis, jam in secunda parte hujus Tractatus egimus; de obligatione vero restituendi ratione contractus in speciali de Contractibus Tractatu dicemus: pauca igitur in præsenti quæstione dicenda nobis remanent, scilicet 1º utrum res ob turpem causam accepta retineri possit; 2º utrum res ob causam honestam, sed aliunde debitam, accepta reddi debeat; 3º utrum et qualis sit obligatio ratione tributorum restituendi: de his in tribus articulis tractaturi sumus.

ARTICULUS PRIMUS.

UTRUM RES OB TURPEM CAUSAM ACCEPTA RETINERI POSSIT.

PROPOSITIO PRIMA.

Res ob turpem causam accepta retineri non potest, si malum opus nondum sit patratum.

Prob. Ut res accepta tuta conscientia retineri possit, requiritur quod saltem valide data fuerit: atqui res accepta ob malum opus nondum perpetratum, non solum illicite, sed et invalide data est; data est enim sub conditione quod malum perageretur opus; res autem sub conditione data, non valide transmissa est donec impleatur conditio: porro illa conditio, ut pote turpis, impleri non potest. Ergo. Hinc qui ad aliquem occidendum pretium accepit, illud refundere debet, si crimen nondum sit patratum. *Ita omnes.*

Observandum est confessarium, per modum penitentiae, imponere debere eis qui talia acquisierunt bona etiam

PROPOSITIO SECUNDA.

Probabilis est nullam esse obligationem ex justitia, ea restituendi quæ crimen patratu accepta sunt.

Distingui potest, 1º res quæ datur occasione rei turpis, non vero tanquam rei hujus pretium; omnes fatentur eam retineri posse; 2º res quæ datur propter opus non malum in se, sed tantum accidentaliter, v. g., propter opus servile die dominica effectum. Omnes iterum concedunt rem hujusmodi absque injustitia retineri posse. Sensus igitur propositionis reducitur ad ea quæ accipiuntur tanquam pretium operis in se turpis.

Prob. Nulla est obligatio ea restituendi quæ valide data sunt: at quæ ob crimen patratum jam acceptata fuerunt, valide data esse videntur, quia donator veram habuit intentionem se bonis sic datis spoliandi, siquidem ipsius voluntas sub nulla conditione limitata est; si enim hæc bona postquam crimen fuit patratum donavit, donatio est absoluta; si ea sub conditione quod crimen patraretur, donaverit, voluntas ejus, conditione purificata, licet illicite, transiit in absolutam. Ergo. Sic P. Antoine, 2 p., q. 16, et apud ipsum S. Antoninus, S. Bonav, Covarrubias, Cajetanus; sic etiam Lessius, c. 15, n. 15; card. de Lugo, d. 18, n. 45; Sylvius, q. 82, art. 7, con. 3; Billuart contra plures alios inter quos Collat. Paris., Collat. Andeg.

Qui aliqua lege declararetur ad retinendum hujusmodi pretium inhabilis, illud procul dubio retinere non posset; quod enim contra leges justas possidetur, illegitimum semper reputatur. Sic qui per simoniam beneficium obtinent, totum restituere tenentur.

Observandum est confessarium, per modum penitentiae, imponere debere eis qui talia acquisierunt bona etiam validè, ut ea, vel ex integro, vel ex parte majori aut minori, secundum prudentiam, in pauperes vel in vias causas impendant, nisi his indigeant, aut alia ratio contrarium prudenter suadeat; satisfactio enim ista salutaris erit, et præterea non convenit aliquem ex crimine suo

fructum percipere. Itaque mulier quæ ex meretricio dives facta est, talibus bonis abhorrere, ac ea in criminum suorum expiationem pauperibus erogare debet. Ita communiter theologi. Idem dicendum est de aliis bonis illicite acquisitis.

ARTICULUS SECUNDUS.

UTRUM RES OB CAUSAM HONESTAM, SED ALIUNDE DEBITAM, ACCEPTA REDDI DEBEAT.

Causa honesta sed debita potest esse debita titulo justitiae, aut titulo alterius virtutis, v. g., ex charitate.

PROPOSITIO PRIMA.

Res ob causam ex justitia debitam accepta reddi debet.

Prob. Non posset enim retineri nisi titulo donationis : atqui res ob causam ex justitia debitam accepta retineri non potest titulo donationis ; illud enim retineri non potest titulo donationis, quod omnino libere datum non fuit : porro res quæ ob causam ex justitia debitam datur, dici non potest omnino libere data ; semper namque rationabiliter præsumi potest eos qui talia donant, illa certe non donaturos si non timerent ne aliqua erga ipsos exerceretur injustitia : ergo. *Est sententia communis.*

Hinc latro cui pecunia datur ut aliquem non spoliat, non occidat ; detractor qui summam accipit ut alterum non diffamet ; judex qui pretium exigit ut justam ferat sententiam ; hi omnes totum quod acceperunt restituere tenentur : illudque verum est, sive res ab eo qui injustitiam timet, detur, sive ab aliquo tertio ; in utroque enim casu nullum titulum habet donatarius ut pretium istud retineat.

PROPOSITIO SECUNDA.

Res accepta ob causam ex charitate debitam retineri potest quando in causa ista præstanda est labor, periculum aut quid aliud pretio aestimabile.

Prob. Qui rem hujusmodi accepit eam retinere potest,

aut saltem non nisi ex charitate eam reddere tenetur, si sufficientem habeat titulum ut valide eam accipiat : atqui eo ipso quod in causa ex charitate tantum debita sit labor, periculum, etc., sufficientem habet titulum ut proportionatum valide accipiat pretium. Ergo. Ita card. de Lugo, d. 19, n. 66. Unde dives, qui ex charitate teneri videretur pauperrimam familiam in domum ad se pertinentem gratuito suspicere, non peccabit tamen contra justitiam, si pretium locationis exigat ; qui ex charitate juxta pauperem infirmum vigilare per noctem debet, reus injustitiae non erit, si hoc gratuito præstare recuset.

PROPOSITIO TERTIA.

Res accepta ob causam ex charitate debitam, et in qua præstanda non est labor, nec periculum, nec aliud pretio aestimabile, reddi debet.

Prob. Res namque ista retineri non potest, nisi ex plena liberalitate data censeatur : atqui res in suppositione nostra ex plena liberalitate data censeri non potest ; rationabiliter, e contra, præsumitur quod data non fuisset, si metus non exstisset ne accipiens sine tali dono rem ex charitate debitam præstare nollet. Ergo. Unde qui pecuniam a viatore exigit ut illi viam indicet, restituere tenetur. *Sic communiter theologi.*

Si tamen aliquod pretium daretur ob bonum opus, cedens tantum in accipientis utilitatem, aut in honorem Dei, nulla esset obligatio restituendi ; pretium enim istud ex mera liberalitate datum legitime præsumeretur, siquidem nihil existeret quod consensum donantis labefactare posset. Hinc qui pecuniam accepit ut se non inebriaret, ut caste viveret, ut sacramenta Ecclesiæ frequentaret, ut jam non blasphemaret, si revera conditio-
nem impleat, ad restitutionem non tenetur.

ARTICULUS TERTIUS.

UTRUM ET QUALIS SIT OBLIGATIO RATIONE TRIBUTORUM
RESTITUENDI.

Nomine tributorum, a verbo *tribuo* sic dictorum, ea omnia intelliguntur quae ad communes reipublicae sumptus a subditis solvuntur.

Diversi generis distinguuntur. Alia enim sunt directa et alia indirecta. Tributa directa sunt ea quae actualia et determinata privatorum bona afficiunt. Afficiunt autem vel bona immobilia, et dicuntur realia, gallice *fonciers*; vel bona mobilia, habita ratione personarum earumque professionis et industria, et personalia vocantur. Hujus generis est tributum mercatorum, dictum *patente*.

Tributa indirecta sunt illa quae immediate in quasdam merces cadunt, et mediate tantum in personas quae eas vendunt aut emunt, ut sunt gallice *les contributions indirectes, les octrois, les douanes, le timbre et la régie*. Ad ea etiam revocantur *les droits d'enregistrement, le centième denier, les postes*, etc.

His notatis, inquiremus primo utrum omnes leges tributariae obligent sub peccato et ex justitia; deinde nonnullas quotidiane praxis et maximi momenti difficultates relative ad tributa indirecta expendemus.

§ 1. — Utrum leges tributariae obligent sub peccato et ex justitia,

PROPOSITIO.

Omnis leges tributariae justæ obligant sub peccato mortali et ex justitia.

Prob. 1º ex Scriptura. Matth. xxii, 21 : *Reddite ergo quæ sunt Cœsaris Cœsuri, et quæ sunt Dei Deo.* Ibi agitur de censu imperatoribus solvendo, et eodem modo hunc censem solvere tenemur quo ea quae Dei sunt Deo tribuere debemus : porro tenemur sub peccato mortali ea quae Dei sunt Deo tribuere : ergo.

Ex B. Paulo, Rom. XIII, 5 : Ideo necessitate subditi es-

tote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam; ideo enim et tributa præstatis : ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. *Reddite ergo omnibus debita :* cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal. Per vectigal intelligebatur illud tributum quod pro transvectione mercium solvebatur; B. Paulus asserit hæc tributa principi solvenda esse, tanquam vere debita : *Reddite ergo omnibus debita, tanquam subjectionis argumentum :* ideo et tributa præstatis : vult autem nos esse subjectos non solum propter iram, sed propter conscientiam : ergo et propter conscientiam tributa solvere tenemur. Principes enim ministri Dei sunt in hoc ipsum servientes, id est, suo regimine Deo militant populum pascendo : jus ergo habent ad tributa a populo exigenda, tanquam ministerii sui stipendia, juxta hæc ejusdem Apostoli verba, I Cor. ix, 7 : *Quis militat suis stipendiis unquam?*

Prob. 2º ex S. Aug. In libro Expositionis quarundam propositionum ex Epist. ad Rom. in capite xiii, n. 72 (t. III, part. 2, col. 920), sic se habet : « Si quis ergo pupillat, quoniam Christianus est, non sibi esse vectigal reddendum, aut tributum..... in magno errore versatur : » atqui non esset in magno errore, si stricta non existeret obligatio tributa et vectigalia solvendi. Unde Clerus gallicanus, anno 1700, hanc propositionem : *Subditi possunt justa tributa non solvere, damnavit ut seditionis et Apostolicae doctrinæ contradicentem.*

Prob. 3º ex ratione. Subditi tenentur sub peccato et ex justitia omnia solvere tributa, si princeps juste et stricte ea exigere queat : atqui princeps juste et stricte tributa exigere potest ; eo ipso enim quod supremam reipublicæ administrationem suscipit, jus strictum habet ea obtinendi quae sibi competunt, tum ad supremam dignitatem sustinendam, tum ad sumptus pro bono publico procurando necessarios : porro hæc obtinere non potest nisi per tributa : unusquisque ergo tenetur sub peccato, et quidem ex justitia, solvere tributa, sive directa, sive indirecta. Tributa enim indirecta, ejusdem sunt generis ac erant olim vectigalia apud Romanos, gabellæ apud nos ;

sed ex B. Paulo, ex S. Aug., vectigalia ut vere debita erant solvenda : pariter universi melioris notæ theologi strictam docebant existere obligationem gabellas solvendi, propter rationes et auctoritates superius expositas. Etenim citantur pro vectigalibus et pro gabellis, apud *Sylvium*, art. 7, con. 5, *Sylvester*, *Cajetanus*, *Bannez*, *Navarrus*, *Covarruvias*, *Lopez*, *Malderus*; idem docent *Lessius*, l. 2; card. de *Lugo*, d. 36, n. 28; ipse *Sylvius*, *Collator Parisiensis*, *Collator Andeg.*, *Billuart* et *communissime theologi*, qui volunt defraudantes ad restitutionem teneri. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1º cum quibusdam recentioribus, post nonnullos casuistas laxitatis patronos : Leges quibus tributa indirecta determinantur, sunt poenales : ergo ante sententiam judicis non obligant, nec eas infringentes ad restitutionem tenentur.

R. Dist. ant. Leges istae sunt poenales simul et præceptivæ, *conc.*; sunt pure poenales, *nego ant.* Fateor quidem leges istas poenales esse, cum poenæ adversus delinquentes statuantur ; sed nego eas esse pure poenales ; leges enim pure poenales illæ sunt quæ ad rem determinatam revera non obligarent sub peccato : porro dici non potest leges quibus tributa indirecta determinantur, sub peccato non obligare ; contrarium enim asserit B. Paulus de vectigalibus, et, post ipsum, omnes fere theologi : sed alia tributa indirecta ejusdem sunt generis ac vectigalia. Ergo.

Præterea, leges pure poenales eæ forent quibus legislatores minime intenderent subditos obligare : at dici non potest legislatores minime intendere subditos ad indirecta tributa obligare, tum quia intentio eorum rationabilis non esset, tum quia verbis æque præceptivis illæ feruntur leges ac aliæ quæcumque leges : unde eodem modo obligare debent ac aliæ quæcumque leges. Porro, juxta omnes, leges præceptivæ obligant in conscientia sub peccato de genere suo mortali : ergo leges tributa-

riæ, etiam illæ quæ merces directe afficiunt, sic obligare debent. Poena autem ad observationem earum pre mendam decernitur, ac proinde vim illarum roborat, nedum infirmet.

Obj. 2º. Qui has transgreditur leges, contra obedientiam principi debitam peccat, non vero contra justitiam : ergo saltem ad restitutionem non tenetur.

R. Nego ant. 1º propter rationes jam allatas ; 2º quia princeps jus habet strictum ea obtinendi quæ sibi sunt necessaria : leges autem quotam partem pro unoquoque cive determinant, vel pro singulis merciis speciebus, vel pro unaquaque ejusdem mercis parte, aut quantitate : tunc ergo princeps jus strictum habet ad quotam tributi partem sic legitime determinatam : qui illam igitur per fraudem non solvunt, contra justitiam peccant et ad restitutionem obligantur.

Obj. 3º. Princeps, eo ipso quod futuras esse fraudes prævidet, majora postulat tributa : atqui majora illa tributa respectu subditorum fidelium sunt injusta : ergo subditi fideles a parte excedente per fraudes se eximere possunt.

R. Nego min. Subditi fideles merito exigunt a principe ut bono publico invigilet illudque semper procuret : at princeps bono publico sufficienter invigilare illudque procurare non posset, si majora non postularet tributa, præcise quia futuras esse fraudes prævidet ; ut bonum enim publicum procurare valeat, requiritur quod cunctis sumptibus necessariis non sit impar : porro his sumptibus necessario impar foret, si defraudationes per majora tributa non compensarentur. Ergo.

Ad restitutionem tamen adigere nollemus eos qui, certam ac evidentem experti injustitiam ab exactoribus aut vectigalium præpositis, per nonnullas fraudes æquam tantum compensationem obtinuissent, v. g., qui ex ignorantia aut inadvertentia in apparenti delicto deprehensi, ad mulctam fuerunt damnati, et æqualem summam sibi comparaverunt ex legitimis tributis quæ solvere debuisserunt ; mulcta enim indebita quam solverunt, hanc compensat summam : ergo injustitiae non sunt rei.

Diximus in propositione *leges tributarie justæ*; nam apud omnes in confessu est leges injustas nullam pro conscientia creare posse obligationem, ac subditos tributa injusta solvere non teneri. Ut autem tributum sit justum, tres conditiones requirunt doctores, scilicet auctoritatem competentem in imponente, rationabilem causam finalem, et justam proportionem.

1º Competens requiritur auctoritas in imponente; ut autem auctoritas sit competens, debet esse suprema et legitima: suprema, quia impositio tributorum est actus primariæ jurisdictionis, et solvuntur tanquam subjectio-
nis argumentum erga supremum in temporalibus domi-
num; ita apprehendunt omnes. Unde dices exercitus,
præfecti provinciarum et alii qui secundariam tantum
habent potestatem, non possunt, nisi ex delegatione
principis, aliqua imponere tributa. Auctoritas illa debet
adhuc esse legitima; cum enim tributa sint stipendia
pro reipublicæ administratione, qui hanc administratio-
nem usurpavit injuste, nullum habet jus strictum im-
ponendi aut exigendi tributa, nec populus ea solvere
tenetur.

2º Requiritur rationabilis causa finalis, id est, ut tri-
buta ob necessitatem tantum aut utilitatem reipublicæ
imponantur; patet ex ipsorum definitione. Itaque tributa
quæ ad sustinendum bellum evidenter injustum postu-
larentur, injusta merito reputarentur: nulla proinde
esset obligatio ea solvendi aut restituendi.

3º Justa debet esse proportio inter bonum publicum
et tributa quæ ad illud procurandum exiguntur: patet
adhuc ex definitione. Item moralis semper dari debet
proportio inter omnes cives, habita ratione uniuscujusque
facultatum, conditionis et professionis; iniquum
enim foret quosdam plus aliis absque sufficienti causa
gravare: injustus proinde non esset, qui certo nimis
gravatus, omnia non solveret. Ita doctissimus *Sylvius*
qui sic se habet, q. 56, art. 8, con. 7, sub fine: « Si quis
» fraudet de illis vectigalibus quantum bona fide existi-
» mat se plus æquo gravari, neque peccat, neque tenetur
» ad restitutionem: quod meminisse oportet confessa-

» rios, quando agitur de fraudatorum vectigalium resti-
» tutione injungenda. » Idem docet *Billuart*.

Hinc nobis videtur quod pauperes ægre viventes non
sint dure et aspere tractandi, nec statim ad restitutionem
cogendi, quia aliquid defraudaverunt de tributis indi-
rectis circa ea quæ sibi sunt necessaria; nec pariter dam-
nare auderentius miserum patrem, aut viduam jam nimis
afflictam, qui, cum familiam suam vix alere possint ex
ea quam exercent professione, v. g., cauponis, et quam
solam tunc exercere queunt, omnia quæ deberent non
solvunt tributa indirecta, modo non mentiantur; ratio-
nabiliter enim præsumitur principem non intendere eos
in hujusmodi casu stricte obligare, et æquum non esset
quod sic opprimerentur sub prætextu boni publici, ad
quod non magis tenentur concurrere quam alii cives.
Ita card. de *Lugo*, n. 43, et plures alii. Caveatur tamen
ne hæc decisio ultra justos extendatur limites.

Quando autem dubitatur an tributa sint justa, plures
theologi docent nullam esse obligationem ea solvendi;
nam, inquiunt, in dubio melior est conditio possidentis;
subditus res suas possidet, tributa ergo solvere non
tenetur.

Alii vero dicunt solvenda esse pro ratione dubii; si
enim nihil solveretur, forte princeps non obtineret quod
stricte ipsi debetur; si ex integro solverentur, plus tri-
buerent subditi quam debent, siquidem debitum dubium
non tanti est valoris quanti debitum certum: ex parte
igitur illa solvi oportet. Ita *Billuart*. Sententia hæc satis
est consentanea principiis quæ superius exposuimus, ubi
de præscriptione, et improbabili non videtur, modo non
de qualicunque dubio agatur, sed de vero et gravibus
momentis fundato, non quidem ex debitoris arbitrio,
bene vero ex virorum probitate ac prudentia conspicuo-
rum existimatione ita judicato.

Attamen probabilior et in praxi tutior videtur opinio
quam *Sylvius*, *Cabassut* et alii plures tuentur, scilicet,
quod in tali dubio tributa solvi debeant, nisi rationes
quæ pro illorum injustitia militant, rationibus oppositis

longe sint graviores; nam si princeps legitimam habeat potestatem imperandi et tributa imponendi, jure suo privari non debet propter aliquod exsurgens dubium circa causam finalem aut justam proportionem; pro eo enim standum est pro quo stat præsumptio: atqui præsumptio stat pro principe. Aliunde æquus ordo et pax publica postulant ut subditi semper pareant legibus quæ non sunt evidenter injustæ. Ergo.

Raro verum existere potest dubium de legitima principis potestate; si reipsa, omnibus attentis, dubia foret, tunc facile admitteremus quod nulla esset in conscientia obligatio tributa solvendi saltem ex integro, donec executeretur dubium, nulla siquidem existeret ratio potius in favorem principis præsumendi quam in favorem subditorum.

Ex hoc usque dictis patet evidenter eos qui per fraudem quædam non solverunt tributa, ex justitia teneri id omne restituere quod solvere debuissent. Sed quæ potest cui hæc facienda sit restitutio.

Theologi hanc fere non movent quæstionem, et communiter dicunt aut supponunt hujusmodi restitutionem principi faciendam esse, vel publicano qui jus principis conduxit; etenim restitutio fieri debet ei cuius violatum fuit jus strictum: atqui jus strictum principis aut publicani fuit violatum, siquidem, *ut probavimus*, tributa ex justitia debentur, sive principi, sive ei cui jus suum princeps vendidit: ergo.

Multi tamen recentiores, pietate et doctrina conspicui, contendunt hanc restitutionem fieri debere, non gubernio, sed fidelibus subditis, et quidem ob varias rationes: 1º quia nullus existit modus quo istius modi restitutiones suscipiantur. 2º Nullus pariter est modus quo earumdem ratio reddatur, sieque nunquam certo constare potest quod ad publicum ærarium pervenerint. Hæc duo incommoda agnovit, in Belgio, gubernium, et ideo modum speciale quo restitutio sibi fieret instituit. 3º Restitutio fieri debet eis qui ex fraudibus damnum patiuntur: atqui gubernium nullum ex fraudibus patitur damnum;

fraudes enim prævidens majora imponit tributa: soli ergo subditi fideles damnum patiuntur, cum plus solvere tenantur quam solverent si fraudes non existerent: ipsis igitur restituendum est. Cum autem singulis in individuo restitutio fieri nequeat, secundum intentionem illorum rationabiliter præsumptam facienda est, ac proinde summa restituenda pauperibus distribui, aut in alias publicas utilitates, juxta viri prudentis arbitrium, impendi debet.

Neque dicatur hanc decisionem fisco publico futuram esse noxiā; nam experientia constat quod vix quibusdam persuadere possimus ut ipsis agentibus fisci restituant; si a penitentibus id stricte exigemus, multi sacrum tribunal deserent, non restituerent, nec a fraudibus deinceps cessarent; e contra, si restitutio pro fraudibus preteritis in favorem pauperum facienda prescribatur, libentius quod injuste retinuerunt, solvent, et postea quidquid leges ab ipsis postulant, bona fide præstabunt. Ergo.

§ II. — Quædam solvuntur difficultates ad tributa indirecta spectantes.

Tributa indirecta, ut jam observavimus, ea sunt quæ immediate in alias merces cadunt et mediate tantum in personas.

Triploris generis distinguuntur merces relative ad leges quæ eas afficiunt: aliæ enim absolute prohibentur, ut olim merces ex Anglia provenientes; aliæ ab eis tantum vendi possunt qui speciale ad hoc privilegium obtinuerunt, ut nunc in Gallia tabacum; aliæ sunt insuper quarum commercium omnibus indistincte permittitur, sed sub conditione quod certa solvantur tributa, ut vinum, aqua vitaæ aliisque liquores. *His notatis*,

Quæritur 1º an liceat vendere aut emere merces quæ absolute prohibentur.

R. Nunquam licet, nisi forte leges evidenter essent injustæ; nam legibus quæ non sunt evidenter injustæ semper obtemperandum est.

Qui autem leges istas transgrediuntur, sive emendo prædictas merces prohibitas, sive eas vendendo, ad restitutionem non tenentur; nullius namque jus strictum violant: non principis, cum illas merces sibi non reservaverit; non alicujus privati, cum nullus privilegium eas vendendi habeat: ergo in hypothesisi, nulla proprie dicta infertur injuria proindeque nulla est obligatio restituendi.

Fieri tamen posset ut aliquod damnum negotiatoribus regni inferretur; quando enim in eorum gratiam, ut facilius merces suas vendant, alienæ prohibentur, qui eas in notabili quantitate introducit, ipsis damnum infert, ac proinde illud pro posse suo reparare tenetur.

Quæritur 2º utrum ille peccet et ad restitutionem te-neatur, qui per fraudem vendit merces quarum commer-cium iis tantum permittitur qui speciale ad hoc obtinuerunt privilegium.

R. Ex principiis superius expositis, manifestum est illum peccare et ad restitutionem teneri, tum erga pri-vilegiatos, tum etiam aliquoties erga principem: 1º erga privilegiatos, totum scilicet lucrum quod probabiliter et legitime fecissent, si fraudes non exstisset, illis re-fundere debet; jus enim strictum habent ad lucrum istud, ut pote titulo oneroso acquisitum; 2º erga prin-cipem etiam aliquoties contra justitiam peccat; ali-quando enim privilegiati tributum principi pro quan-titate mercium quas vendunt, solvunt: tunc ergo jus principis per fraudem minuitur, ac proinde defraudans contra justitiam peccat.

Quæritur 3º an qui merces, pro quibus tributum de-betur, a fraudantibus emunt, peccent, et ad restitu-tionem teneantur.

R. 1º. Minime peccarent si talibus indigerent mer-ci-bus, et eas non nisi apud defraudantes invenire possent; si enim tunc peccarent, certe quia fraudibus cooperaren-tur: aqui hæc cooperatio ipsis ad peccatum imputari non potest; rem quippe in se bonam petunt, scilicet mer-cium emptionem, et sufficientem habent rationem

peccatum et injustitiam defraudantium permittendi. Ergo.

R. 2º. Qui, seclusa necessitate, hujusmodi merces a fraudantibus emunt, peccant, ut evidens est; valide ta-men merces istas acquirunt; nullibi enim declaratur hujusmodi contractum irritum esse.

R. 3º. Si dubitetur tantum an merces quæ venduntur, per fraudem fuerint introductæ, nec ne, *Collator Paris.* et, post ipsum, *Collet* censem nullam esse obligationem restituendi; nam jus Romanum, quod naturali æquitate fere semper fundatum est, permittit ut in vero dubio facile contra fiscum respondeatur. Ergo.

R. 4º. Qui absque necessitate emunt merces pro qui-bus tributum certissime non fuit solutum, injustitia flunt rei, et restituendi obligationem incurront; injustitia enim vendentium flunt participes, siquidem nulli defraudarent, si in tali casu ementes non invenirent. Ergo. Ita *Coll. Paris.* et *Collet*, qui contendunt ementes etiam ante vendentes ad restitutionem teneri; nam, in-quidunt, obligatio hoc solvendi tributum est onus reale, et ipsas afficit merces, ut hypotheca, sicque ad ementes cum mercibus transit. Sed hæc hypothesis gratis admit-titur; nullibi enim expressa reperitur, et communiter negatur, ut ait *Billuart*. Emptores igitur ad restitutionem ideo tenentur, quia injustitiis vendentium participant, et in illam positive influunt: ergo post ipsos tantum et eorum defectu ad restitutionem tenentur.

Si tamen has merces ex fraude provenientes minori prelio emissent præcise propter fraudem, viderentur ex parte ad restitutionem obligari pro ratione immi-nutionis quam sic obtinuerint; illa enim immunitio ex fraude proveniens injuste acquiritur, ac proinde ut res aliena habenda est: primario igitur hanc portio-nem, qua ditiores facti sunt, restituere debent.

Quæritur 4º utrum stricta sit obligatio solvendi tri-buta indirecta antequam petantur.

R. 4º. Omnes theologi fatentur quod præpositos men-daciis decipere non liceat, nec illos ex industria devitare,

v. g., vias non usitatas aut obliquas sequendo, tempus noctis eligendo, et sic impedire ne tributum exigant. Hæc decisio ex principiis superius expositis evidentissime sequitur.

R. 2º. Inter tributa indirecta quædam procul dubio antequam petantur solvi debent; quando enim lex exigit ut quis merces alicujus generis priusquam eas vendat, de loco in locum transferat, vel possidere incipiat, declareret, et certum pro eis solvat tributum, tunc tributum istud antequam petatur solvendum est. Sic *Lessius*, *Bonacina*, *Sylvius*, et communiter alii. At hujusmodi nunc existunt leges. Hinc qui hereditatem obtinet, illius valorem aperire et proportionatum solvere debet tributum; qui vinum, aquam vitæ aliasque liquores vult transferre et vendere, haec pariter declarare, et taxatum pro eis vectigal solvere tenetur. Ergo.

R. 3º. Si consuetudo existat ut quædam tributa communiter non solvantur nisi petantur, tunc nulla est obligatio ea sponte offerendi: id satis patet; leges enim ultra consuetudinem legitime receptam non obligant. Unde vectigalia quæ ad portam civitatis, ad pontem, ad viam publicam solvuntur, non necessario præstari debent antequam petantur. Itaque si nullus sit exactor qui vectigal petat, dum mercator seclusa omni fraude transit, contra justitiam nihil solvendo non peccat. Ita *Sylvius*, et communiter theologi. Exactor autem semper invigilare debet, atque si quod ex incuria ejus sequatur damnum, hoc ipsi imputandum est, et illud principali publicano vel gubernio aut civitati restituere tenetur, si principalis non sit publicanus.

Quæritur 5º an in contractibus tributum præscriptionis (*d'enregistrement*) patientibus, ut in successionibus, valor integer bonorum necessario sit declarandus.

R. Fraus proprie dicta nunquam admitti potest ut licita: genuinus itaque quærendus videtur sensus legis, ut unusquisque legislatoris intentionem cum bona fide sequatur. Sic autem substantialiter se habet lex circa istiusmodi tributum, die 22 frimarii anno VII (11 fe-

bruarii 1799) condita, et in pleno vigore adhuc existens.

ART. 14. « Pro bonis mobilibus valor in quem proportionatum solvendum est tributum, determinatur 1º per pretium in contractu expressum et onera ei annexa; » 2º per capitale constitutum vel alienatum, si de censibus perpetuis agatur aut de censibus vitalitiis, sive in unum, sive in plura fundatis capita; 3º per voluntariam partium æstimationem, sine onerum deductione, ubi de transmissionibus gratuitis, sive inter vivos, sive causa mortis, agitur; 4º quando existunt census sine capitali designato creati, valor eorum æstimatur multiplicando censem perpetuum per viginti, et censem vitalitum per decem. »

ART. 15. « Pro bonis immobilibus et eorum usufructu, valor æstimatur, 1º in venditionibus, cessionibus aliisque onerosis contractibus, per pretium in contractu expressum, quod, si pretio venali inferius appareat, comparative ad proprietates adjacentes, director perscriptionum æstimationem per arbitros fieri jubere poterit; 2º in transmissionibus gratuitis inter vivos et causa mortis, reditus annui multiplicantur per vivinti, sine onerum deductione. »

Si solus ususfructus aut sola proprietas transferatur, reditus annui multiplicantur tantum per decem. Item si bona immobilia locantur ad vitam, sive in unum caput, sive in plura capita.

Quando pretium locationis solvitur, ex parte, in natura, v. g., in frumento, in feno, in palea, in butyro, in lacte, etc., valor hujusmodi rerum æstimatur et pretio principali additur. Additur etiam summa tributorum, vulgo *impôts fonciers*, si locatarius ea solvere teneatur.

In successionibus ergo nemo tenetur valorem bonorum immobilium supra reditus annuos aut pretium locationis æstimare. In emptionibus vero totum pretium exprimentum est in contractu, nisi forte in aliquo casu particulari supra valorem objecti venalem evidenter assureret, ut quidam arbitrantur, inter quos *Delvincourt*, in responsione manu scripta, die 27 decembris 1821.

Lex autem nullum instituit medium quo præpositi regii fraudem in æstimatione bonorum mobilium detegere queant; bona fidei partium credere necessario tenentur. Non idcirco declarationes falsas exhibere licet, nec etiam circa pecuniam, quæ inter bona mobilia certe computanda est, ut omnes quos consulimus fatentur: at summum pretium hujusmodi bonorum hæredes declarare non tenentur.

Nollemus tamen damnare eos qui in illa honorum mobilium vel immobilia declaratione facienda, juxta sensum et communem proxim virorum proborum nec non juris peritorum agerent, ea scilicet ratione fundati quod lex non obligat nisi secundum talium interpretationem et consuetudinem, et quod ultra urgere nimis durum nec sat æquum videretur.

Quæritur 6º quid sentendum sit de iis qui bonum immobile emunt cum intentione illud revendendi, et ideo, ad vitandum duplex perscriptionis tributum, emunt sub chirographo privato (*par sous seing privé*) et stipulantur unicum actum authenticum faciendum esse nomine primi vendoris.

R. Cum primus emptor non obtineat titulum legalem, qui in registris publicis inscribatur, non videtur stricte obligatus ad solvendum perscriptionis tributum. Insuper nimis onerosa esset talis solutio pro acquisitione transitoria. Lex diei 22 frimarii an. vii hujus generis operationes nunc frequentissimas non prævidit.

Directores perscriptionis (*les directeurs de l'enregistrement*) exoptant, pro utilitate ærarii publici, ut in prædicta lege nova fiat dispositio hujusmodi contracribus, olim inauditis, nunc tam frequenter usitatis, proportionata.

Cæterum, si emptor sub chirographo privato ineat contractus locationis, si inscribatur ut proprietarius et solvat tributa, ex art. 12 dictæ legis requiri posset et condemnari ad solvendam summam pro mutatione proprietatis taxatam.

Quæritur 7º utrum confessarius suum interrogare de-

beat poenitentem, quando scit aut suspicatur illum fraudes exercere.

R. 1º. Confessarius eos omnes interrogare debet quos scit in mala fide versari; nam in statu peccati existunt: ab illo igitur sunt avertendi.

Hinc 1º omnes interrogare debet præpositos (*commis*) qui cooperantur fraudibus privatorum, eos adjuvando, occultando, non requirendo, cum illis transigendo, etc.; evidens est enim eos in bona fide supponi non posse.

Hinc 2º eos omnes interrogare debet qui prohibitas merces furtive transvehunt, vel easdem ex professione vendunt, ut erant olim *les faux-sauniers*, ut etiam sunt hodie *les contrebandiers de profession*. Nam impossibile est eos in bona fide existere; formale sèpe habent propositum adversus exactores se defendendi, illos percutiendi, vulnerandi, vel etiam forte occidendi: atqui hæc omnia graviter sunt illicita, nec propter bonam fidem a peccato mortali excusari queunt: ergo hi omnes admoneri debent, et prius absolvi nequeunt quam a tali commercio penitus cessaverint, ac illata damna pro viribus se reparatueros promittant.

R. 2º. Confessarius, secundum id quod plures jam docuimus, potest, imo debet non interrogare eos quos in bona fide versari cognoscit, si rationabiliter præsumat eos admonitos a fraudibus non cessaturos, nec illata damna reparatueros esse; hæc enim monitio non facienda est quæ nociva foret et minime utilis: atqui monitio in præsenti casu nociva foret poenitenti, siquidem formaliter postea peccaret, dum antea materialiter tantum peccabat: et minime utilis, cum prævideatur quod admonitus restituere nollet, nec a fraudibus cessaret: aliquoties autem monendus est ut a fraudibus deinceps abstineat, quamvis ad restitutionem pro fraudibus præteritis prudenter adduci nequeat; et tamen absolvendus est, quia fieri potest ut concipiatur illicitas esse fraudes, et nihilominus non sibi persuadeat se ad restitutionem teneri. Ita cum pluribus aliis card. *de Lugo*.

At caveatur ne principium istud nimis extendatur:

non semel equidem vera existit bona fides, præsertim in rebus parvi momenti ad vitam necessariis, aut quando de præteritis fraudibus agitur et tunc caute admodum injungenda est restitutio, maxime si paenitentes sint pauperes; sed multum abest quin bona fides ubique reperiatur: si a nimio rigore prudenter recendum sit, damnabilis laxitas non minus timenda est.

FINIS TRACTATUS DE JURE, ETC.

DE CONTRACTIBUS

AD NORMAM
JURIS NOVI GALLIÆ REDACTUS.

Contractus, a verbo *contraho* sic dictus, definitur: *Conventio qua una persona, vel plures personæ se obligant erga unam vel plures personas ad aliquid dandum, faciendum aut non faciendum.* Cod. civ. art. 1101.

1º Dicitur *conventio*, id est, in unum idemque consensio ex parte contrahentium; requiritur enim ut utraque pars contrahens in idem conveniat seu consentiat.

2º Dicitur *qua una vel plures personæ erga unam vel plures, etc.*, quia contractus debet esse saltem inter duas personas: nemo namque secum contrahere potest. Sed inter plures personas simul existere potest, ut evidens est.

3º Dicitur *qua se obligant*, id est, qua una persona se obligat, vel plures personæ se obligant erga unam vel plures: obligatio aliquando est reciproca, seu ex utraque parte; aliquando vero ex una parte tantum, ut postea dicemus.

Dicitur *ad aliquid dandum, faciendum aut non faciendum*: hæc verba objectum contractum designant.

Multipliciter dividitur contractus, nempe 1º in unilateralis et synallagmaticum seu bilateralem. Unilateralis est ille quo unus e contrahentibus erga alterum obligatur, sine ulla obligatione ex parte alterius, v. g., in promissione donationis. Synallagmaticus, ita vocatus a duobus verbis græcis σύν, cum, ἀλλάσσω, permuto, ille est in quo uterque contrahens reciprociter obligatur, ut in venditione et locatione.

Synallagmaticus autem duplex est, videlicet perfectus et imperfectus. Est perfectus, quando obligatio ex utra-